

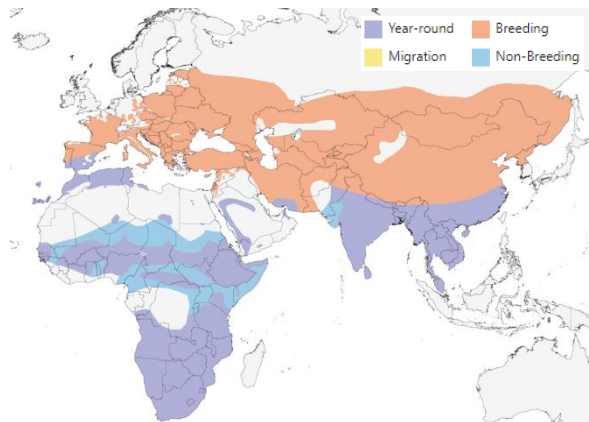

Hop voert jong op Plateaux-
Hageven, 13 juli 2021 (Hans Blox)

Spectaculair aantal Hoppen in 2021

Tom Heijnen

Om Hoppen te zien moet je vanuit Nederland naar het zuiden rijden. De dichtstbijzijnde broedgebieden zijn in Frankrijk waar zo'n 30.000 paren broeden. Wil je naar het Hoppenwalhalla, dan moet je doorrijden naar Spanje en Portugal waar rond de 600.000 paren voorkomen! Dat er elders in Europa en Azië ook nog flinke aantallen huizen blijkt wel uit de raming van de wereldpopulatie: 5-10 miljoen vogels!

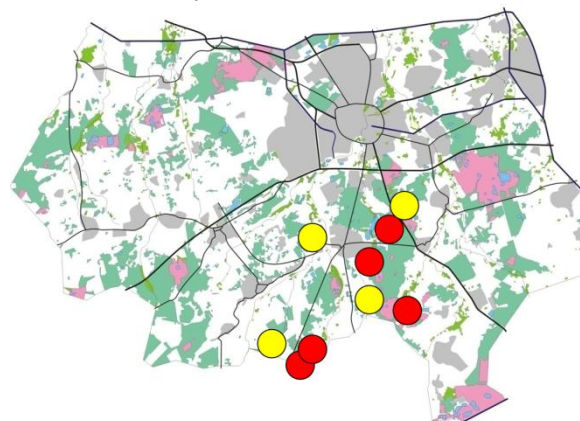

Verspreiding van de Hop (bron: birdsoftheworld.org)

In de Kempen moet je heel veel mazzel hebben om een Hop te spotten. Maar ... gaat dat wellicht veranderen?

Minstens 5 territoria in 2021

Het was een ongekend goed jaar voor Hoppen met in totaal 5-9 territoria! Territoria werden vastgesteld op Valkenhorst, in de NW-hoek van het Leenderbos, op Groote Heide-Kranenveld en twee op Plateaux-Hageven (waaronder een succesvol nest).

Hoppen territoria in 2021. De rode stippen zijn zekere territoria cf. de Sovon broedvogelcriteria (2 of meer waarnemingen van paar in broedbiotoop, zang en/of balts in de periode 15 mei t/m 31 juli, met een fusieafstand 1000m). De gele stippen zijn mogelijke territoria (één waarneming van paar, zang of balts tussen 15 mei en 31 juli).

Daarnaast waren er mogelijke territoria op de Leenderheide, in de Keersopperbeemden, bij de Visvijvers Bergeijk en op de Patersgronden.

Dat we niet precies weten hoeveel Hoppenterritoria er waren, laat staan hoeveel broedgevallen, heeft te maken met het gedrag. De vogels bestrijken soms een gebied van meerdere km² en ze zitten vaak onzichtbaar in een bomenlaan of in het bos. De roep is opvallend maar uitgebreide roepsessies worden vaak afgewisseld met langdurige stiltes. De nestplaats wordt omzichtig door de vogels benaderd en is daardoor moeilijk te vinden.

Twee territoria Plateaux-Hageven. Het meest zuidelijke territorium op Plateaux-Hageven was vanaf tenminste 17 mei bezet. Eerst was de roepende vogel alleen, maar vanaf 4 juni werd een tweede vogel gezien.

Nestplaats van de Hop op Plateaux-Hageven in een oude Zomereik, 13 juli 2021 (Paul Vangerven)

Net op Belgisch grondgebied werd een nest met drie jongen gevonden waaruit op 11 juli het eerste jong uitvloog en op 13 juli het derde jong. De laatste Hoppen werden op 9 augustus gemeld. Op de website van Natuurpunt wordt uitgebreid verslag gedaan van dit unieke broedgeval:

 natuurpunt.be/nieuws/zeldzame-hop-broedt-succesvol-hageven-neerpelt-20210812

Jonge Hop op Plateaux-Hageven, 13 juli 2021 (Paul Vangerven)

In het andere territorium op Plateaux-Hageven werden regelmatig twee vogels bijeen gezien (waarvan 1 ook roepend) van 9 mei t/m 23 juni. **Op 10 mei riepen hier zelfs 2 Hoppen!** Uiteraard was dit verdacht maar concretere aanwijzingen voor broeden waren er niet.

Territorium Groote Heide-Kranenveld. De situatie in dit gebied was onduidelijk. In het begin van het seizoen waren er wat ogenschijnlijk losse waarnemingen: 1 ex op

26 april, een roepende vogel op 28 en 29 april en, op de Beverbeekse Heide (net in België), een roepende vogel op 8 mei. Vervolgens werd een Hop van 26 mei t/m 19 juni op het Kranenveld e.o. gehoord.

Territorium NW-hoek Leenderbos. In de omgeving van Laagveld en Driebruggen waren er twee periodes met waarnemingen. Eerst van 3 t/m 9 mei een roepende vogel en vervolgens van 24 mei t/m 14 juni eveneens een roepend ex.

Territorium Valkenhorst. Al op 25 april werd hier voor het eerst een Hop gehoord en de laatste keer was op 11 juni. De vogel had, ervan uitgaande dat het één en hetzelfde individu betrof, een territorium dat ruimer was dan de fusieafstand van 1 km. Het omvatte Spinsterberg, landgoed Valkenhorst, de oostelijke Visvijvers Valkenswaard en het noordelijk deel van het Leenderbos, een gebied dat grofweg 2 bij 1,5 km mat.

Hop op Valkenhorst, 15 mei 2021 (TH)

Mogelijk territorium Visvijvers Bergeijk. Op 17 juni riep een Hop in de westelijke hoek van de vijvers. Het zou in theorie een van de vogels van Plateaux kunnen zijn, maar gezien de afstand van dik 2500m, ver boven de fusieafstand van 1000m, ligt dit niet voor de hand. Bovendien werden op de Plateaux Hoppen gehoord op 17 juni (in noordelijk territorium) en 18 juni (in zuidelijk territorium), wat zou betekenen dat de vogel van de Visvijvers die forse afstand in korte tijd overbrugd zou hebben.

Mogelijk territorium Patersgronden. In dit gebied werd eveneens maar één keer een Hop opgemerkt, een roepende vogel op 1 juni. Het zou een vogel van één van de andere territoria kunnen zijn, maar de afstanden liggen ver boven de fusieafstand: 3 km naar het oosten tot aan het Kranenveld, en bijna dezelfde afstand naar het noorden tot de omgeving van het Laagveld en Driebruggen in het Leenderbos. De Patersgronden wordt veel door vogelaars bezocht en dat maakt het onwaarschijnlijk dat hier lange tijd een Hop gezeten zou hebben. De aangrenzende bossen van de Opperheide en het Leenderbos daarentegen worden aanzienlijk minder bezocht. Op 14 juni riep een vogel in de ZW-hoek van de Hasselsvennen. Deze locatie ligt precies tussen de Patersgronden en de NW-hoek van het Leenderbos in, op een afstand van

ca 1700m van beide dus voorbij de fusieafstand. Strikt genomen zou dit een extra 'mogelijk territorium' zijn maar verplaatsingen zijn niet uitgesloten.

Mogelijk territorium Keersopperbeemden.

Op 19 juni riep een Hop in het bos langs de Keersop ter hoogte van Dommelen. Dit gebied ligt op geruime afstand van de andere Hoppenlocaties.

Mogelijk territorium Leenderheide. Ten NO van Valkenhorst, in de omgeving van het Diep Meerven, werd op 23 mei een Hop gehoord. Dit is niet alleen op ruime afstand van Valkenhorst, maar bovendien werd diezelfde ochtend door dezelfde waarnemer ook een Hop op Valkenhorst gehoord, op een afstand van 1700m van de Leenderheide-vogel. Helaas zijn er geen vervolgwarnemingen die een territorium op de Leenderheide kunnen bevestigen.

Het is gissen waarom we ineens zoveel Hoppen in ons gebied hadden. Het voedsel van Hoppen is heel gevarieerd en bestaat onder meer uit de imago's en larven van krekels, kevers, rupsen, spinnen, mieren en sprinkhanen. Zou het enorme aanbod van Meikevers in 2021 een rol hebben gespeeld? In het Hageven werden opvallend veel krekels gezien, zou dat (in dat gebied en wellicht ook elders) een doorslaggevende factor zijn geweest? We weten het niet.

Territoria tot en met 2020

Tot 1995. De Hop was in de 19^e eeuw wellicht een niet ongewone broedvogel in de Kempen, maar concrete gegevens die dit ondersteunen zijn er nauwelijks. Schlegel schreef in 1853 dat de Hop 'broeit in kleine getale in Noord-Brabant. Over het algemeen schaars'. En er werden eieren verzameld te Maarheeze in 1856 en te Valkenswaard in 1858 en 1863. In De Nederlandse Vogels uit 1937 werd geconstateerd: 'tegenwoordig een uiterst zeldzame broedvogel, die misschien nog als zodanig in Limburg voorkomt', dus blijkbaar nam de Hop tussen 1850 en 1937 flink af. Uit de eerste helft van de 20^e eeuw werden broedgevallen gemeld van Mierlo rond 1906 en 1918, Helmond in 1914 en Lierop in 1947. Bij Aalst werden mogelijke broedgevallen vastgesteld in 1947, 1948 en 1951. In 1968 zou de soort broeden in loofbos langs de Strijper Aa onder Leende. Belangrijke kanttekening is dat er toen bijna geen vogelaars in de Kempen waren. Er kan toen veel gemist zijn.

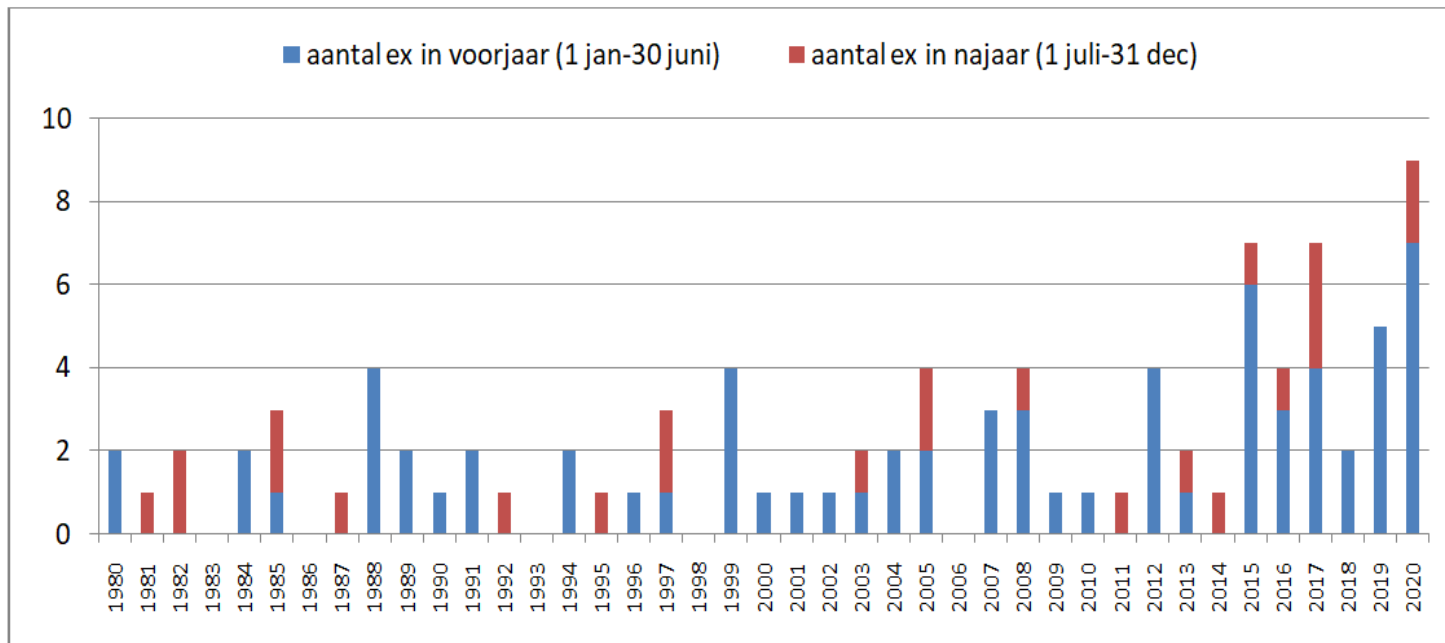
1995-2018. Daarna was het stil totdat in 1995 een broedgeval werd vastgesteld. Een paar had in een schuur bij een boerderij bij Casteren een nest waar eind juni of begin juli 4 jongen uitvlogen. Naar verluidt zou hier ook in 1994 en 1996 gebroed zijn, maar daarover ontbreken details. Na 1995 ontbraken aanwijzingen voor broedgevallen.

Wel werden de nodige Hoppen tussen de datumgrenzen gezien, vanaf 2015 jaarlijks. Het is goed mogelijk dat daar territoria/broedgevallen tussen zaten. De volgende Hoppen werden in de periode 1985-2018 tussen de datumgrenzen gezien:

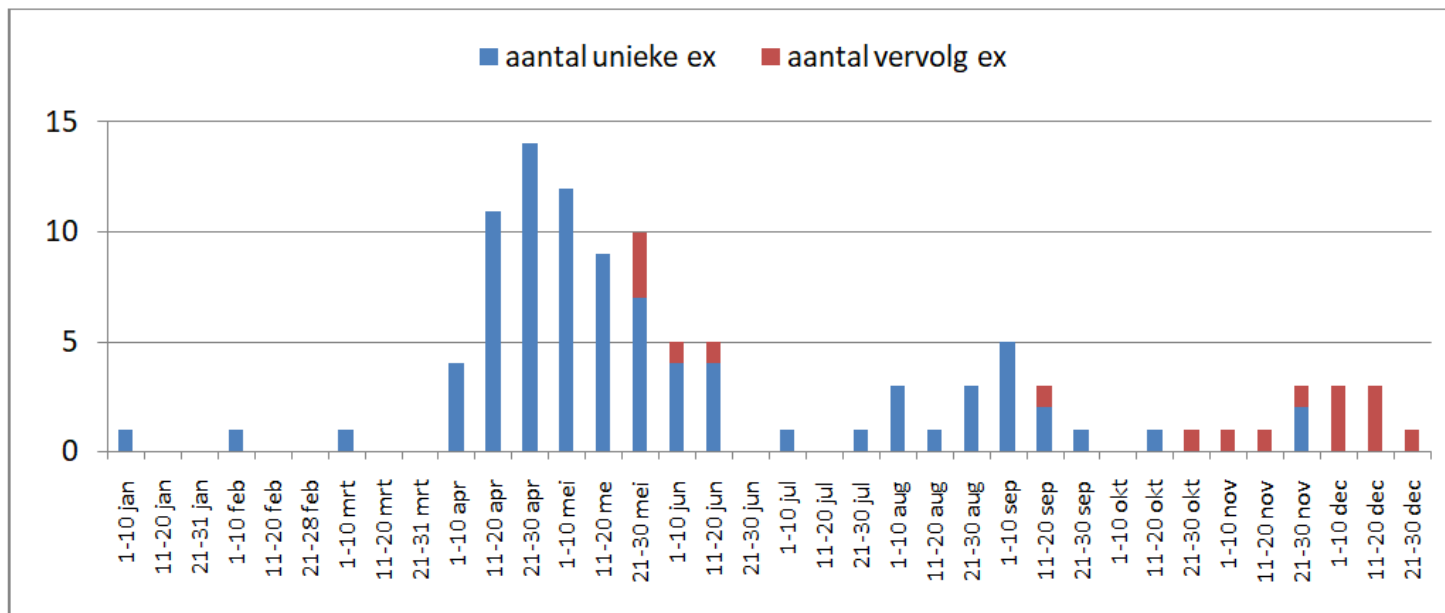
1965 eind mei 1 ex Z-zijde Strabrechtse Heide, eind juli 1 ex Overakker bij Mierlo
1985 15 mei 1 roepend Beersbroek. Op 6 en 7 juli 1 ex ten zuiden van Someren-Eind.
1988 21 mei 2 ex Strabrechtse Heide bij Kranenmeer
1991 3 juni 2 ex en 4 juni 1 ex atlasblok 5736
1992 28 juli 1 ex Hulsterbroek in Geldrop
1999 eind mei 1 paar baltsend Ter Spiegelt bij Eersel, volgende dag 1 roepend in bosrand (gebied werd daarna niet meer gecheckt). 5 juni 1 ex Kranenveld.
2003 17 mei 1 roepend bij Netersel
2010 12 juni 1 ex Strabrechtse Heide
2015 15 t/m 27 mei 1 roepend Strabrechtse Heide. 23 en 24 mei 1 roepend Plateaux. 14 juni 1 ex Loozerheide
2016 17 mei 1 ex Stevensbergen. 10 juni 1 roepend Reuselse Moeren
2017 14 t/m 21 mei 1 roepend De Pielis bij Luyksgestel
2018 13 juni 1 ex ten zuiden van Eckartse Bos

2019. Ook nu bleven zekere broedgevallen uit al was er wel een territorium. Een roepende Hop verbleef bijna een maand (20 mei t/m 16 juni) nabij het Beleven in Reusel, maar voor zover bekend bleef de vogel ongepaard. Bij de waterzuivering van Soerendonk werd een Hop gezien op 30 mei.

Aantal waargenomen Hoppen per jaar in de periode 1980-2020 (n=94 unieke ex), uitgesplitst naar voorjaar en najaar.

Aantal waargenomen Hoppen per decade in de periode 1980-2020 (n=87 unieke ex).

2020. In het voorjaar van 2020 werden diverse Hoppen tussen de datumgrenzen gespot, echter zonder te voldoen aan de eis van twee waarnemingen: eind mei verbleef een vogel diverse dagen ten noorden van Wintelre, op 27 mei zat een vogel in een tuin ten zuidoosten van Knegsel en op 12 juni en 3 augustus werd een Hop gezien bij Nederwetten. De Nederwettense vogel (of vogels) waren gezien de tijd van het jaar ‘verdacht’, maar omdat het beide keren een individu betrof dat niet riep werd niet voldaan aan de broedvogelcriteria.

Hop in De Pielis, 21 mei 2017 (Karin Montanus)

Aantalsverloop 1980-2020

De beschikbare waarnemingen van Hoppen uit alle maanden in de periode 1980-2020 zijn hieronder samengevat. Het jaar 2021 is buiten beschouwing gelaten omdat de vele meldingen van de besproken (mogelijke) territoria het ‘normale’ beeld vertroebelen.

Door de jaren heen. Er werden 94 ‘unieke’ Hoppen gezien. Met ‘uniek’ wordt bedoeld dat vervolgmeldingen die vermoedelijk op een eerder gemelde vogel betrekking hadden *niet* zijn meegerekend. De 94 vogels kwamen neer op een gemiddelde van net iets meer dan 2 exemplaren per jaar wat benadrukt hoe schaars de soort in de Kempen was. De laatste jaren nam het aantal vogels overigens wat toe. Tot en met 2014 fluctueerde het aantal Hoppen van nul tot vier en was het gemiddelde 1,7 Hoppen per jaar. In de jaren 2015-2020 fluctueerde het jaarlijks aantal van 2 tot 9 en was het gemiddelde 5,7 Hoppen per jaar.

Seizoensverloop. Ongeveer 80% van de Hoppen werd waargenomen in april en mei. Als we inzoomen op het aantalsverloop per decade (periode van 10 dagen) dan zien we dat de voorjaarspiek lag in de periode 11 april t/m 30 mei. In juni werden ook nog de nodige Hoppen gezien. De najaarstrek stelde weinig voor en werd opgemerkt van begin augustus tot eind september.

Winterwaarnemingen. De overwinteringsgebieden van ‘onze’ Hoppen liggen in het zuiden van Spanje en verder zuidelijk in Afrika. Het is opvallend dat er diverse keren Hoppen in de winter werden gezien. Blijkbaar wisten die vogels toch voldoende voedsel te vinden om het een tijdje uit te

houden. De volgende zeven gevallen uit het winterhalfjaar (oktober t/m maart) zijn bekend:

1982/83	nov. 1982 2 ex Kreijl bij Heeze
1985/86	30 nov. t/m 14 dec. 1985 1 ex E3-strand bij Eersel
2011/12	17 okt. t/m 26 dec. 2011 1 ex Strabrechtse Heide 1 jan. 2012 1 ex Pan bij Maarheeze 1 feb. 2012 1 ex Strabrechtse Heide
2016/17	28 nov. t/m 16 dec. 2016 1 ex Dalem bij Hapert 4 maart 2017 1 ex Aarle-Rixtel

De waarnemingen uit de winter 2011/12 kunnen hetzelfde ex geweest zijn. In dat geval zou echt van overwinteren sprake zijn geweest.

Bronnen en dankwoord

Bij het samenstellen van dit overzicht is gebruik gemaakt van de volgende bronnen: Ornis (digitale archief van de VWG), Waarneming.nl, Avimapgegevens van Sovon, Atlasdata van Sovon en allerlei rapporten en verslagen. Ik dank Henk Sierdsema voor het beschikbaar stellen van diverse datasets, Pieter Wouters voor info over Meikevers en Bas Hissel voor inventarisatiegegevens van Plateaux en Visvijvers Bergeijk. Dank aan Piet van Asten, Hans Blox, Karin Montanus en Paul Vangerven voor het beschikbaar stellen van hun mooie foto's. ■